

Հ Ս Խ Հ Հ Ո Ղ Ժ Ո Ղ Կ Ո Մ Ա Տ

ԼՈՌԿԱ ԱՆԱՍՆԱՊԱՀԱԿԱՆ ԶՈՆԱԼ ՓՈՐՁԱԿԱՅԱՆ

Ն. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆՆԵՐԻ
ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ

633

785

Գ Յ Ո Ւ Ղ Հ Ր Ա Տ

1935

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

Հ Ս Խ Ն Ն Ո Ղ Ժ Ո Ղ Կ Ո Մ Ա Տ
ԼՈՌԿԱ ԱՆԱՍՆԱՊԱՀԱԿԱՆ ԶՈՆԱԼ ՓՈՐՁԱԿԱՅԱՆ

633
2-85
Ն. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
սյ.

ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆՆԵՐԻ
ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ

231138

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այն խնդիրը, լոր հարվածային կոլտընտեսականների 2-րդ համագումարում դրեց ընկ. ՍՏԱԼԻՆԸ՝ կոլտնտեսական հանրայնացված անասնապահական ֆերմաների և կոլտնտեսականների անհատական անասնապահության զարգացման մասին — այդ խնդիրը բոլոր կուսակցական ու խորհրդային կազմակերպություններից պահանջում է ալելի մեծ ուշադրություն դարձնել կերի համար բազա ստեղծելու հարցի վրա, լորն ապահովի հանրապետության անասնապահության հետագա զարգացումը:

Մեր հանրապետության սոցիալիստական անասնապահության կերի գլխավոր աղբյուրներից մեկը մարգարտոտային հողերն են: Այդ հողերը ալելս են մեր անասնա-

նապահության կերի պաշարի 70%-ից ավելին: Դրա համար ել 1200.000 հեկտար տարածություն բռնող մեր մարգա-արոտային հողերի բերքատվության բարձրացման միջոցառումները բոլոր կոլտնտեսությունների ու խորհրդատեսությունների համար որվա անհետաձգելի խնդիր են հանդիսանում:

Մեր բնօրինակ գյուղատնտեսության մեջ մարգա-արոտային տնտեսությունը դեռևս ամենից շատ անուշադրության մատնված ճյուղն է հանդիսանում: Այստեղ, ավելի քան վորեւս այլ բնագավառում, բացակայում է կերային այդ վիթխարի տարածությունների շահագործման նպատակահարմար ու ճիշտ կարգավորումը: Կապիտալիստական մանր-գյուղացիական անարդյունավետ, կողոպուտային հողգտառություն այս բնագավառում ավելի շատ է թողել իր հեաքերը, վորի հետևանքով մեր արոտային տարածությունների մի զգալի մասը մերկացել ու անասունների համար անոգտագործելի ժայռեր է դարձել:

Մեր խորհրդատեսություններն ու կոլտնտեսություններն արդեն սկսել են ար-

ժատախիլ անել կապիտալիստական հողգտագործման քայքայիչ աշխատանքի մնացորդները՝ հակադրելով դրան խոտհարքների ու արոտավայրերի ռացիոնալ ու հոգատար ոգտագործումը:

Ինչպիսիք արոտներն ու խոտհարքները յեղած այս վերաբերմունքը բղխում է, բացի կերի պաշարն ավելացնելու անհրաժեշտությունից, նաև մեր յերկրի լեռնային տեսքից, վորովհետեւ դեպի այդ հողատեսքերն անուշադիր ու անխնամ վերաբերմունք ցույց տալն այն հետևանքը կունենա, վոր նրանք դուրս կգան տնտեսական ոգտագործումից:

Հայտնի է, վոր լեռնալանջերի խոտհարքների ու արոտների հերկելն ու անասուններով չափից դուրս ծանրաբեռնելը նախ նոսրացնում է մարգագետինների բուսականությունը, ապա լվանում է հողը, և հետագայում հողաշերտը բոլորովին սրբեկով՝ այդ հողամասերը վեր է ածում բուսականությունից զուրկ մերկ ժայռերի: Այստեղից ել բղխում է լեռնային մարգա-արոտային հողերի պահպանության ան-

հրաժեշտությունը, վորովհետև նրանք վոչ միայն լեռնալանջերը պահպանում են լվաց-վելուց, այլև, վոր խիստ կարևոր է նրանց ձիշտ ոգտագործման դեպքում, իրենցից ցած գտնված դաշտային հողերի լավագույն պաշտպանն են հանդիսանում այն սելավներից ու հեղեղներից, վորոնք ցած են հոսում բուսականությունից կամ անտառից զրկված մերկ լեռնալանջերից:

Գիտությունը մշակել է մարգագետինների ու արոտների ուսցիոնալ ոգտագործման ձևերը, Հարկավոր է միայն այդ ձևերը սխտեմատիկորեն կիրառել յուրաքանչյուր խորհանտեսությունում ու կոլանտեսությունում:

Այս է պահանջում ինչպես այդ հողամասերի արտագրողականության բարձրացումը, այնպես էլ լեռնային մարգա-արոտային հողերի արգավանդության վատնումը կանխելու անհրաժեշտությունը, քանի վոր այդ հողամասերը հանդիսանում են ինչպես սոցիալիստական հողագործության, այնպես էլ սոցիալիստական անասնապահ-հովթյան վերելքի հիմնական ֆակտորներից մեկը:

Ս. Խաճահյան

ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆՆԵՐԻ ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ

1934 թվին Համկ(բ)ի Կենտկոմի հու-նիսյան պլենումը, վորպես կարևորագույն մի խնդիր, կուսակցական կադմակերպու-թյունների, հողային մարմինների, խորհ-անտեսությունների, ՄՏԿ-ների ու կոլտըն-տեսությունների ղեկավարների առաջ դրեց մարգագետինների յեվ արոտավայրերի բառե-լավման ու ցրտեց բերտավություն բարձրաց-ման խնդիրը:

Խորհուրդների 7-րդ համագումարն ընկ-ընկ. Չերնովի ու Կալմանովիչի ղեկուցում-ների առթիվ ընդունած վորոշման մեջ նշեց, վոր պետք է արոտավայրերի, մար-գագետինների բարելավման, խոտի բերքա-հավաքի և սիլոսացման աշխատանքները

մտցնել ՄՏ կայանների ու կոլտնտեսութ-
յունների արտադրական պլանների մեջ,
սկսած 1935 թվից արտադրվելուն ու
խոտհարքներն ամրացնել կոլտնտեսու-
թյուններին ու մենատնտեսների խմբերին:

Կուսակցության և կառավարության այդ
վորոգումների հիման վրա, մեր խորհրտոնե-
սություններն ու կոլտնտեսությունները,
յուրաքանչյուրն առանձին վերցրած, յիշ-
նելով իրենց տնտեսության կոնկրետ պայ-
մաններից՝ պետք է աշխատի միջոցներ
ձեռք առնեն, վոր ապահովեն մարգագետին-
ների ու արոտների բարելավումը և նրանց
բերքատվության բարձրացումը:

Այդ միջոցառումներն անհրաժեշտ են
այն պատճառով, վոր մեր անասունների
քանակն ավելանում է և հարկավոր է այդ
անասուններն ապահովել կոպիտ ու հյու-
թալի կերով, քանի վոր կերի ամուր բա-
զա ստեղծելը սոցիալիստական անասնա-
պահության զարգացման վճռական պայ-
մանն է հանդիսանում:

Սորհրդային Հայաստանը հարուստ է և՛
մարգագետիններով, և՛ արոտավայրերով,

վորոնք բնդրվում են 1.200.000 հեկտար
տնտեսություն: Հանրապետության ընդհա-
նուր կերային տարածությունների մեջ
այդ տարածությունները գերակշիռ տեղ
են բռնում և հանդիսանում են անասունների
կերի գլխավոր աղբյուրը:

Սակայն ներկայումս այդ բնական մար-
գագետիններն ու արոտները սակավ բեր-
քատու յեն, վորովհետև նրանց նկատմամբ
բավարար խնամք չի յեղել: Դրա հետևան-
քով մարգագետինների խոտի բերքը փոքր
է և միջին հաշվով հեկտարից 9—10 ցենտ-
ներից չի անցնում: Բացի այդ, շատ մար-
գագետինները բոլորովին փչացել են և ոգ-
տագործվում են վորպես արոտ, իսկ նրանց
խոտի մեջ անհատու բուսականություն
քիչ կա:

Մարգագետինների բարելավման և
նրանց բերքատվության համար մղվող
պայքարը պետք է տարվի ամեն տարի,
սխտեմատիկաբար:

Մարգագետինների փչացման դեմ պայ-
քարելու և նրանց բերքատվությունը բաձ-
րացնելու համար հարկավոր է տերապետել
մարգա-արոտային տնտեսությունը վարե-

լու բնագավառում յեղած մի քանի գիտելիքները:

Լուսավ գոնալ փորձակայանի յերեք տարվա (1932-34 թ.թ.) փորձերը մեզ ցույց տվին, վոր հենց միայն պարտադրման միջոցով մենք կարող ենք մարդագետների բերքատվությունը բարձրացնել 1—2 անգամ, հեկտարից 9—10 ցենտներին փոխարեն 20—25 ցենտներ բերք ստանալ, մյուս կողմից՝ դրանով բարելավվում է խոտի կազմությունը, նրա մեջ գերակշռում են հասկավոր և լորագգի խոտաբույսերը (յերեքնուկ և այլն):

Սակայն հիմնական միջոցառման հետ միասին, ինչպիսին պարարտացումն է, վորի մասին մենք կխոսենք ցածուսով, — մարդագետներն երում պարզ ու հասարակ բարելավումներն ել նշանակալից եֆեկտ կարող են տալ:

Այդ պարզ միջոցառումներից ամենահանրամատչելիները հետևյալներն են.

1. արոտները խոտհարքների վերածելը.
2. խոտհարքներից և արոտներից քարեր հավաքելը.

3. թմբերը վոչնչացնելը.

4. ճահճացած տեղերը չորացնելը.

5. մոլախոտերի և թուխավոր խոտերի դեմ պայքարելը.

6. դեպի մարգագետինները ճանապարհներ անցկացնելը.

7. մարգագետիններում բազմամյա խոտաբույսերի սերմ ցանելը.

8. պարարտացումն ինչպես հանքային, այնպես ել որդանական պարարտանյութերով:

1. ԱՐՈՏՆԵՐԸ ԽՈՏՀԱՐՔԻ ՎԵՐԱԾԵԼԸ

Հանրապետության կերի ռեսուրսները մեծացնելու միջոցառումների մեջ կարևոր տեղերից մեկն է բնում արոտների մի մասի խոտհարքներ դարձնելը: Մեր հանրապետության մարգա-արոտային հողերի գլխավոր հետազոտությունները ցույց են տվել, վոր յեթե տվյալ արոտավայրում վաղ գարնանից մինչև խոտհունձ անասուն չաբածեցվի, ապա այդ հողամասից նույնքան խոտ կարելի յե հնձել, ինչքան խոտհարքից: Հայաստանում բոլոր արոտների 20—

25 տոկոսը կարելի չի վերածել խոտհարք-
ներին:

Այս միջոցառումը կոլտնտեսություններին
համար շատ մատչելի չի, վոչ մի հիմնա-
կան ծախս չի պահանջում և տնտեսա-
կան մեծ եփեկտ է տալիս: Վերջին 2-3
տարվա ընթացքում կոլտնտեսությունները
Հայաստանի արոտավայրերից ավելի քան
25.000 հեկտար խոտհարքի յեն վերածել:

2. ՔԱՐԵՐ ՀԱՎԱՔԵԼԸ

Լեռնային մարզագետիկներում քարերը
հանդիսանում են այն հիմնական չարիքը,
ժողը կրճատում են խոտհարքի ոգտակար
տարածությունը և դժվարացնում մեքե-
նայի գործադրումն այդ խոտհարքներում:
Դրա համար ելանալով ման հարկավոր են խոտ-
հարքներից ու մարզագետիկներից քարերը
հավաքել և դուրս տանել: Քարեր հավա-
քելը պետք է կազմակերպել վաղ գարնանը:

Սակայն վոչ բոլոր քարերը պիտի հա-
վաքել: Յեթե քարերը շատ մեծ են և խոր
թաղված հողի մեջ և մանավանդ գտնվում

են լանջերի վրա, ապա այդպիսի քարերը
հանել չի կարելի, վորովհետև դրանից հողը
կլվացվի և կբացվի ստորին հողի շերտը:

3. ԹՄԲԵՐԸ ՎՈՋՆՉԱՑՆԵԼԸ

Մարզագետիկներում ընկած հողաթմբե-
րը խոշոր ֆլաս են հասցնում: Նրանք կանգ-
նեցնում են ջրերը և նպաստում են մարզագե-
տիկների ճահճացմանը: Բացի այդ, հողաթմ-
բերը նվազեցնում են խոտհարքի ոգտակար
տարածությունը և դժվարացնում են խոտ
հնձող մեքենաների գործադրումն այդպիսի
վայրերում:

Այս բոլոր ֆլասներից կարելի չի խու-
սափել միայն այն դեպքում, յերբ մեք-
կոլտնտեսություններն ու խորհտնտեսու-
թյուններն ամեն տարի վոչնչացնեն իրենց
մարզագետիկներում յեղած հողաթմբերը:

Թմբերի վերացումը պետք է կատարել
կամ վաղ գարնանը, վորպեսզի նրանց տեղը
խոտ բուսնի, կամ աշնանը՝ խոտհնձից հետո:

Թմբերը սովորաբար մաքրում են հատուկ
թումբ կտրող մեքենաներով կամ բահերով
և այլ գործիքներով:

4. ՃԱՀՃԱՅԱԾ ՀՈՂԱՄԱՍԵՐԻ ԶՈՐԱՑՈՒՄԸ

Խորհրդային Հայաստանի մի շարք շրջաններում (Ստեփանավան, Կիրովական, Համասիա, Դիլիջան և այլն) մարդագետինները ֆուսսվում են հափից ափելի խոնավությունից: Խոնավության առատությունից մարդագետինը թացանում է, իսկ թաց հողամասի վրա սննդարար խոտաբույսերի (յերեքնուկ, շյուղախոտ, սիզախոտ) հետ բուսնում են նաև սակավ սննդարար խոտաբույսեր (բոշխ, մամուռ և այլն), ըստ վորում մամուռն արագորեն խոշոր տաքածություններ են բուսում, խոնավությունը պահում է իր մեջ, տաքությունը դժվարությամբ է անցկացնում հողի մեջ, դանդաղեցնում է խոտի աճը, վորի հետևանքով ել մարդագետինից քիչ բերք է ստացվում:

Խոտհարքային մարդագետինի ճահճացման դեմ պայքարելու համար մի քանի պարզ մեխորատիվ աշխատանք պիտի կատարել: Ճահճացման տեղերը չորացնելու համար խիստ խոնավ տեղերը մի քանի առու պիտի անցկացնել:

5. ՊԱՅԳԱՐԸ ՄՈՒԱԽՈՏԵՐԻ ԴԵՄ

Հարկավոր է պայքար կազմակերպել նաև մոլախոտերի և թունավոր խոտերի դեմ, վորոնք դանդաղեցնում են մարդագետինի արժեքավոր խոտաբույսերի աճը: Բացի այդ, մոլախոտերից մի քանիսը թունավոր են, կամ կաթը փչացնում են:

Կաթը փչացնող մոլախոտերն են՝ վայրի սխտորը, գոճիկը (суренка), դանազան սոխուկներ և այլն:

Թունավոր մոլախոտերից պետք է հիշատակել քարախոտը (живокост), սպիտակ անդուսը և այլն: Կան և կոշտացողուն խոտաբույսեր— ձիաթրթնջուկ, դանտոնիա, պկվախոտ (սրնգեղեղ) և այլն, վորոնք խիստ աճում են մարդագետիններում և հաճախ անազին տարածություններ են բուսում:

6. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐ ԱՆՅԿԱՑՆԵԼ ԴԵՊԻ ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆՆԵՐԸ

Ո՞ւմ հայտնի է, վոր մինչև այժմ շատ կոլտնտեսությունների ու խորհրտնտեսությունների մարդագետիններում ու արոտա-

վայրերում դեռ հողաշինարարական աշխատանք չի կատարված, այդ հողամասերը դեռ առանձին հողաբաժինների չեն բաժանված, համապատասխան ճանապարհներ չեն անցկացված, դրա համար ել խոտահնձի ժամանակ մարգագետիններում ստեղծվում են բազմաթիվ ճանապարհներ, վորոնցով անցնում են ֆուրգուռներ, սայլեր, տրակտորներ և այլն:

Այս հանգամանքն ինքնաբերաբար կըրճատում է խոտհարքների ոգտակար տարածությունը և փաս և հասցնում խորհտոտեսություններին ու կոլտոտեսություններին: Բացի այդ, առուների վրա կամուրջներ չեն շինվում, իսկ այդ դժվարացնում է հողամասերի խոտը դեպի ֆերմաները փոխադրելու գործը:

7. ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆԵՐՈՒՄ ԲԱԶՄԱՄՅԱ
ԽՈՏԱԲՈՒՅՄԵՐԻ ՍԵՐՄ ՅԱՆԵԼ

Դեռ 1934 թվին Համ Կ (բ) Կենտկոմի հռնխայան պլենումը ԽՍՀՄ Հողժողկոմատին պարտավորեցրեց առնվազն 2000 ցենտ-

ներ վայրի խոտաբույսերի սերմ մթերել և ցանել մարգագետիններում ու արտավայրերում:

Կուսակցության այս դիրեկտիվն իրագործելու համար Լոռվա ղոնալ փորձակայանը հատուկ եկապեղիցիայով Լոռվա ցեղաբուժական տնտեսության խոտհարքներում կազմակերպեց բազմամյա վայրի խոտաբույսերի սերմի հավաք և ստացավ մինչև 12 ցենտներ խոտասերմ: Հավաքվեց շոռղախոտի, ականթեմոնի, ցորենուկի, կորնգանի և այլ խոտաբույսերի սերմացու: Կայանի տրամագրության տակ յեղած սերմացվի այս ֆոնդն ոգրտագործվելու յե վայրի խոտաբույսերի սերմնաբուծարանը մինչև 20 հեկտար ընդարձակելու և, մյուս կողմից՝ Լոռվա հարթավայրի մարգագետիններում փորձնական լայն ցանք կատարելու նպատակով:

Յուրաքանչյուր կոլտոտեսություն և խորհտոտեսություն պետք է մեր կայանի որինակով ամեն տարի կազմակերպի վայրի խոտաբույսերի սերմի հավաք, վորպեսզի ստեղծի իր սեփական սերմնաբուծարանը և

մասամբ ել ոգտագործի մարգագետին-
ներում ցանելու նպատակով, մինչև
վոր մեկ-յերկու տարուց հետո սերմնաբու-
ծարանները մեծ քանակությամբ սերմ
կտան և կարելի կլինի ավելի ընդարձակ
տարածությունների վրա ցանք կատարել:
Ի՞նչ ոգուտ կտա մարգագետիններում
վայրի խոտաբույսերի սերմ ցանելը:

1. Մարգագետինների բերքատվությունը
կբարձրացնի մեկ ու կիսից մինչև յերկու
անգամ:

2. կբարելավի մարգագետնի խոտի կազմը՝
հարստացնելով այն այնպիսի խոտաբույսե-
րով, ինչպիսիք են՝ շյուղախոտը, ականթեկ-
մոնը, յերեքնուկը, ցորենուկը և այլն:

խոտաբույսերի ցանքը կարելի չի կա-
տարել առանձին կուլտուրաներով, սակայն
ավելի լավ է կատարել հետևյալ խառնուրդ-
ներով՝ յերեքնուկ-տիմոֆեկա-շյուղախոտ-
կորնգան-ցորենուկ կամ ռալգրաս և այլն:

Վայրի խոտաբույսերի ցանքը կարելի
չի կատարել հողը փոցխելով, կամ առանց
փոցխելու: Պետք է յեղնել տեղակա, հողա-
յին պայմաններին: Պորհուրդներ ստանալու

համար պետի դիմել շրջանային աղրոնոմին:
Իսկ ընդհանրապես փոցխելու նկատմամբ
շատ զգուշ պետի լինել, վորովհետև խոր
փոցի անելու դեպքում բուսականություն
կխախտվի ավելի կշլատվի, ըստ վորում այդ
վիճակին կենթարկվեն ինչպես մտլախոտերը,
այնպես ել բուսականություն արմիքավոր
տեսակները: Յեթե հողն աղքատ է մոլա-
խոտերը, վորպես ավելի սակավապետ բույ-
սեր շուտ կպարարտանան, գերակշռող տեղ
կբռնեն և այդպիսով մարգագետինը կփչանա:

8. ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆՆԵՐԻ ՊԱՐԱՐՏԱՅՈՒՄ

Լուով գոնալ փորձակայանը բնական
մարգագետինների պարարտացման փորձերն
սկսել է դեռ 1932 թվին՝ Լուով ցեղաբու-
ծական խորհանոտեսության հողամասերում
և 1934 թվից՝ Ստեփանավանի շրջանի Կա-
լինինո և Սարատովկա գյուղերի կուլտու-
սությունների մարգագետիններում:

Ինչպես վերը նշեցինք, մեր մարգագե-
տինները խոտի քիչ բերք են տալիս՝ հեկ-
տարից 9—10 ցենտներ:

Ի՞նչն է սրա պատճառը:

Պատճառն այն է, վոր ամեն տարի մար-
գագետիններից խոտ է հնձվում, իսկ այդ
խոտը հողից վերցնում է իր սննդանյութ-
երը, այն է՝ ազոտ, կալիում, ֆոսֆոր և
այլն:

Ինքնին հասկանալի չէ, վոր յեթե ամեն
տարի հողից սննդանյութեր վերցվի և վո-
խաբենը նրան վռչինչ չտրվի, ապա տարեց
տարի հողի մեջ յեղած սննդանյութերի
քանակը կպակասի, հողը կաղքատանա և
քիչ բերք կտա:

Դրա համար ել անհրաժեշտություն է
առաջանում՝ վերը նշած մյուս միջոցառում-
ների հետ միասին մարգագետինները սխ-
տեմատիկաբար պարարտացնել:

Մարգագետինների պարարտացումը կու-
րելի չէ կատարել՝

1. հանքային պարարտանյութերով.
2. գոմաղբով և կուաջրով:

Լեակատար հանքային պարարտացման
ազգեցությամբ խառն խոտակաղմով և հո-
ցահատիկային խոտակաղմով մարգա-
գետիններում բերքատվությունը բարձրա-
նում է մոտ 3 անգամ, այսինքն՝ հեկտարի
բերքը 8,5 ցենտներից հասնում է 23—24
ցենտների: Իսկ հասկախոտ բոշխախառն մար-
գագետնում հեկտարի բերքատվությունը
12,5 ցենտներից հասնում է 35 ցենտների:

Անա հանքային պարարտացման 1934 թվի վերջի
արդյունքները.

Փորձի վարձա- ները զանազան պարարտանյու- թերի գործադրե- ման դեպքում	Խառն խոտ և հատկապե- սառ ունեցող մարգագե- տիններում		Բոշխախառն հատկապե- սառ ունեցող մարգագե- տիններում	
	Հեկտ. միջին բերքը ցենտ- ներով	Անումը կոնտ- րոլ հողամա- սի նկատա- մամբ 0/0 0/100	Հեկտ. միջին Անումը կոնտ- րոլ հողամա- սի նկատա- մամբ 0/0 0/100	Բերքը ցենտ- ներով
Առանց պարարտացման	8,5	100	12,5	100
Ազոտ	17,2	202,3	22,5	180
Ֆոսֆոր	12,5	147	14,3	114,4
Ազոտ-ֆոսֆոր	24,7	290,5	32,5	260
Ազոտ-կալիում-ֆոսֆոր	28,3	333	35,1	260,8

Ազոտը հողն ե մտցված վորպես սուլ-
ֆատ-ամոնիում, ֆոսֆորը՝ վորպես սու-
սերֆոսֆատ, կալիումը՝ վորպես կալիա-
կան աղ՝ հեկտարին 60 կիլոգրամի չափով:

Ինչպես վերոհիշյալ աղյուսակից յերե-
վում ե, ամենամեծ արդյունքը տալիս ե
ազոտային պարարտացումը ե մի քիչ պա-
կաս՝ ֆոսֆորայինը:

Նախորդ տարիների վորձերն ել նման
տվյալներ են ունեցել:

Չափազանց կարևոր նշանակություն ե
ստանում այն պարարտանյութը, վոր
ստացվում ե հենց նույն տնտեսություն-
ներում վորպես գոմաղբ: Անասնապահա-
կան սոցիալիստական խոշոր տնտեսու-
թյուններում՝ կոլտնտեսություններում ու
խորհրտնտեսություններում ամեն տարի
մեծ քանակությամբ գոմաղբ ե հավաքվում,
վոր հարուստ ե որգանական նյութերով ե
մեծ արժեք ունեցող պարարտանյութ ե
հանդիսանում: Բացի գոմաղբից, անասնա-
պահական խորհրտնտեսություններում ու
կոլտնտեսություններում ամեն տարի մեծ
քանակությամբ կուտակվում ե կուրչում: Կուտա-

ջուրն իր մեջ ունի ազոտի հեշտությամբ
լուծվող միացություններ, ե յեթե այն
մարգագետին փոխադրվի, այդ մարգագետ-
նի բերքատվությունն ավելի քան յերկու
անգամ կբարձրանա:

Մեր խորհրտնտեսություններում ու կոլ-
տնտեսություններում գոմաղբի ու կուտայի
ճիշտ պահպանման խնդիրն որովս անհետա-
ձգելի խնդիրներից մեկն ե:

Բերենք այն տվյալները, վորոնք ցույց
են տալիս, թե գոմաղբով պարարտացնելն
ինչ արդունք ե տվել մարգագետիններում:

(աղյուսակը տես հաջորդ էջը)

Փորձի վաթիանանիլը գումարով պարբերա- ցանելու դեպքում	Մասնախոս հասկանալու վոր մարզագետները		Բոլորիս հասկանալու խոսարույթերով մարզա- գետները	
	Հեկտարի մի- ջին բերքը ցենտներով	Աճույնը 0/0 0/0-ով հողա- մասի համե- մատությամբ	Հեկտարի մի- ջին բերքը ցենտներով	Աճույնը 0/0 0/0-ով կոնս- րու հողա- մասի համե- մատությամբ
Առանց պարբերացման	10,5	100	11,5	100
գումար 10 առն	13,5	138,5	16,3	144,2
» 20 »	16,6	158,1	19,3	170,0
» 30 »	19,3	183,8	22,4	200,0
» 40 »	...	...	26,6	235,4

Ինչպես այս աղյուսակից և յերևում,
մեկ հեկտար մարզագետինը 30 տոնն գոմաղ-
րով պարարտացնելուց նրա բերքատու-
թյունը համարյա յերկու անգամ ավելա-
նում է:

Ստեփանավանի շրջանի մի քանի կու-
տնահատկյուններ արդեն մարզագետները
գոմաղրով պարարտացնելու և այդպիսով
նրանց բերքատուլթյունը բարձրացնելու
արտադրական փորձ ունեն:

Մարզագետները պարարտացնելու հա-
մար խորհուրդ և տրվում գործադրել գոմ-
աղը՝ հեկտարին 30—40 տոննի հաշվով, և
այն մացնել հողը վաղ գարնանը:

Գոմաղրի զբաղական ներդրությունը տեսում
և 4—5 տարի:

Գոմաղրը մարզագետնում շաղ և տրվում
ձեռքով, փորից հետո սովորաբար մարզագե-
տինը մի քանի յերես փոցխվում և փոցխով:

023

Թարգմ. Ն. Հաբուքյունյան, Պատ. իմր. Ս. Իսահակյան
Որբապրիչ՝ Գար. Հակոբյան

Գլավիտի լիազոր № Գ—89

Հրատ № 211, պատվեր № 271, տիրաժ 3000

Հանձնվել է արտադրության 1935 թ. ապրիլի 20-ին
Ստորագրված է տպագրելու 1935 թ. մայիսի 13-ին

Գյուղերում տպարան, Յերևան, Նալբանդյան 50

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0280444

10 407.

18429

Н. ОГАНЕСЯН

Поднятие урожайности
лугов

Сельхозгиз

1935

Эривань